

Regal de umor evreiesc și de frenezie a jocului teatral

Întâmplări dintr-un oraș cu proști (comedie a cărei premieră românească a avut loc la TES în 2000–2001) farmecă acum publicul de la Piatra Neamț, grație talentului și spiritului lui Moshe Ghersenzon. Moshe Ghersenzon este un „dramaturg rus de limbă idiș, satiric și fabulist“. Un om născut, însă (asemenea lui Shalom Alechem, cu care a fost contemporan), pe meleagurile Ucrainei. Deși mai puțin celebru ca autorul lui *Tevie lăptarul* – Ghersenzon este apropiat de acesta (și încă, de Isaac Bashevis Singer, dar, așa zice, și de Hanoch Levin), prin felul în care îmbină realismul cu imaginarul și fantasticul (forând uneori în trăiri abisale); prin felul în care împletește tabloul constrângerilor și asprimii vieții cu imaginile setei de libertate a indivizilor; prin felul în care alătură viziunii satirice dimensiuni sapiențiale. Tuturor acestor scriitori le este comun, așa zice, mai ales felul în care își trag substanță deopotrivă din lecțiile vieții trăite și dintr-o mitologie specifică. Regăsim la toți o puternică nostalgie a originii, a identității și tradițiilor specifice. Și aceasta – chiar atunci când dominantă este grila satirei și, mai ales, a umorului evreiesc subțire, spiritual și cu deosebire autocritic, autoincriminator... autoironic.

În rama unui accentuat „a fost odată“, într-o ramă de basm dramatic și de piesă de atmosferă, Moshe Ghersenzon evocă – prin bogăția cutumelor, specificul mentalităților și al ritualurilor caracteristice – o lume de altădată. O face într-un registru poetic și satiric. Narațiunea dramatică se dezvoltă pe trunchiul unei povești de dragoste cu *happy-end*. Dar gravitează în jurul unor întrebări pe cât de simple pe atât de adânci: „Ce e prostia? Care este granița dintre naivitate, sau mărginire, sau lentoare a reflexelor și «lipsa de minte»? Cât valorează deșteptii față de cei cu inima mare, deschisă, generoasă, capabili să trăiască bucuria vieții?“ Și, în sfârșit: „Cum poate fi prostia inexistentă în zestrea genetică – cum poate fi aceasta generată de conformism și de prejudecățile împinse la extrem de către comunitatea în care trăiești?“

Confirmând talentul, inspirația și maturitatea artistică pe care le-a vădit la *Sânziana și Pepelea* (de la Naționalul din București), Dan Tudor realizează la Piatra Neamț un spectacol cuceritor. Pe urmele lui Ghersenzon, el explorează filonul de sorginte tradițională al piesei, montarea atestând sensibilitatea tânărului regizor față de umorul popular și poveștile identitare.

Regăsim și aici vocația deosebită a lui Dan Tudor de a născoci un *ceremonial* scenic deopotrivă inventiv-poetic și plin de umor, țesut din cuvânt, dialog, cântec, mimă, mișcare și „poze“ hieratice. Montarea de la Piatra Neamț are nu doar varietate, culoare, ritm, cursivitate, ci și măsură, gust și chiar stil (Deși preferam o altă muzică, mai sugestivă, mai evocatoare, mai apropiată de cea autentică). Regăsim în *Întâmplări...* talentul lui de a crea tipologii sub semnul pitorescului și cel de a crea suspans din jocul asemănărilor, identităților și simetriilor caracteriologice. Întâlnim darul lui Dan Tudor de a mobiliza echipa și a îndruma jocul actorilor spre detalii expresive. Întâlnim și aici plăcerea – acum, în sfârșit, de „ingenios bine temperat“ a lui Dan Tudor de a transforma țesătura dramatică în *joc teatral*; de a alterna momentele de

Scenă din spectacol

„iluzie“ cu procedee ale distanțării, lumea operei literare cu fine trimiteri la actualitate. Regăsim și aici obsesia implicării sălii în spectacol (uneori forțată, e drept, dar cu efecte sigure de plăcută șocare și imediată antrenare a publicului).

Încântătoare sunt scenele de grup, și cu deosebire cele ale reuniunii gospodarilor comunității – „înțelepții“ din Helem, preocupați ca prostia să nu prolifereze. Apariții extrem de pitorești (în ambianța și în vestimentația ce le este hărăzită de scenografa Anca Răduță) – Tudor Tăbăcaru („suficientul“ și solemnul Reb Țudek), Victor Giurescu (un fermecător de „subțire“, curios și nostalgic Leimech), Cezar Antal (*Vaisuzu*), Daniel Beșleagă (*Nisi*), Ionuț Cucoară (*Zisi*) – aceștia mai posaci și timorați – și, nu în ultimul rând, Dan Grigoraș (*Binem*) configurează o amuzantă Lume pe dos. Prostia nu zace în primul rând în lentul și naivul Hoizik. Ei, „înțelepții“ din Helem, sunt cei cărora, lipsindu-le sângele din vine, înțeleg greu „esențialul“. Demnitarii obștei apar ca fiind, ei, mărginiți, orbiți de prejudecăți, închistați în cutume, în tradiție osificată. De aceea, inițiativele lor, la început ceva mai legitime, ajung să frizeze stupiditatea, ridicolul și chiar absurdul. Amuzante sunt și scenele care aduc în prim-plan diverse cupluri bine individualizate. Și aceasta – fie că e vorba de perechea *Gamliel* (pe care Corneliu Dan Borgia îl portretizează sub semnul masivității, greutateii și lătorii fizice și psihice) – *Sure* (atât de expresiva și dezinvolta Lucreția Mandric). Cum în centrul piesei distingem o tandră „love story“ – o prezență agreabilă și simpatcă formează și cuplul tinerilor. Dragoș Ionescu, un „văzduhist“ cu reacții întârziate dar instincte

sigure, un mare timid, un tandru cu brațele pline de flori. El o are alături pe Anca Andrei, care o joacă pe senzuala Țirele cu nerv și aplomb. Reținem din mai toate portretele o notă de tristețe ascunsă și melancolie care conferă tabloului comic un plus de complexitate.

Antologie a prostiei – în care femeile, conducând jocul trezirii la normalitate, aduc întâmplărilor un sfârșit fericit – spectacolul cu *Întâmplări dintr-un oraș cu proști*, un regal de umor evreiesc și de frenezie a jocului teatral de la Piatra Neamț, este urmărit cu încântare și aplaudat cu căldură.

Teatrul Tineretului din Piatra Neamț – *Întâmplări dintr-un oraș cu proști de Moshe Gherșenzon*. Traducere: Mya Liontescu. Adaptare: Moshe Yassur. Regia și muzica: Dan Tudor. Coregrafia: Florin Fieroiu. Scenografia: Anca Răduță. Cu: Corneliu-Dan Borgia (*Reb Gamliel*), Lucreția Mandric (*Sure*), Anca Andrei (*Țirele*), Dragoș Ionescu (*Hoizik*), Tudor Tăbăcaru (*Reb Țudek*), Victor Giurescu (*Leimech*), Cezar Antal (*Vaisuzu*), Daniel Beșleagă (*Nisi*), Ionuț Cucoară (*Zisi*), Dan Grigoraș (*Binem*). Data premierei: 16 decembrie 2006.

Nicolae PRELIPCEANU

Sfântu Gheorghe

„Regele Lear” nu se interzice, dar se amână

După o premieră de succes, la Naționalul clujean, cu *Regele Lear*, iată că și Teatrul „Tamási Áron” din Sf. Gheorghe pune în scenă aceeași mare piesă a lui Shakespeare. Dacă la Cluj regizor era Tompa Gábor, la Sfântu Gheorghe piesa e pusă în scenă de Bocsárdi László, fost elev, actual emul al regizorului clujean. Dacă Tompa Gábor s-a concentrat mai mult pe linia personajului principal, cele trei fete fiind cam lăsate să facă ceea ce știu actrițele mai bine, Bocsárdi László a lucrat fiecare amănunt al piesei, mai precis al acelei părți (mari) din piesă pe care a păstrat-o, astfel încât produsul său să fie de egală coerență și pe la periferia poveștii principale. Liniile paralele, care se luminează reciproc, nedreptatea lui Lear față de Cordelia, și nedreptatea lui Gloucester față de Edmund, se întretes, construind o plasă de înțelesuri majore, morale, pe care stă tot restul poveștii.

Spectacolul cu *Regele Lear/Lear Király* de la Sfântu Gheorghe este foarte unitar, actorii reușesc să mențină ritmul tot timpul celor trei ore și ceva de reprezentație, într-o frenezie care nu-i poate stăpâni decât pe adevărații artiști. Este uimitor pentru cineva obișnuit cu trupele din marile orașe cum o mână de actori, în aparență pierduți în provincie, și căroră nu le pot fi promise zeci de reprezentații cu săli pline, pot da dovadă de atâta dăruire și, mai ales, de atât talent. Spre rușinea mea, n-am mai văzut trupa de la „Tamási Áron” decât o singură dată, în spectacolul, și acela excelent, cu *Năzdrăvanul Occidentului*. L-am remarcat atunci, nu de mult, pe Pálffy Tibor, acum în rolul lui Edgar, bastardul intrigant și perfid al lui Gloucester. Dar și pe Nemes Levente, care face, în *Regele Lear*, un mare rol al vieții sale, cred. Acest actor care nu mai e la prima tinerețe are încă – și, îi doresc să și-o mai mențină – o energie, o forță a exprimării care se întâlnește numai la marii reprezentanți ai profesiei.